Przystanek historia

https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/solidarnosc/85817,Szlakiem-porozumien-Oddzialy-NSZZ-Solidarnosc-w-Regionie-Mazowsze-1980-1981.html

NSZZ „Solidarność” Region Mazowsze

ARTYKUŁ

Szlakiem porozumień. Oddziały NSZZ „Solidarność” w Regionie Mazowsze 1980-1981.

Autor: TADEUSZ RUZIKOWSKI 31.08.2021

Jesień roku 1980 przyniosła ogromną dynamikę działań organizacyjnych Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych skupionych następnie pod szyldem „Solidarności”. Na ogół podejmowano je najpierw w obrębie zakładów pracy i instytucji.

Jednak na poziomie lokalnym brakowało ogniw związkowych zdolnych skuteczniej reprezentować związek wobec władz wojewódzkich czy lokalnych. Stąd jeszcze w 1980 r. podejmowano starania o tworzenie porozumień międzyzakładowych (międzyzakładowych komisji koordynacyjnych) wśród pozawarszawskich komórek NSZZ „Solidarność”.

Działacze NSZZ „Solidarność” Region Mazowsze. Od lewej: Wiktor Kulerski, Janusz Onyszkiewicz, Zbigniew Romaszewski. (fot. z zasobu IPN)

Strukturalizowanie Regionu

Statut NSZZ „Solidarność” przewidywał w paragrafie 27, iż:

> „do władz organizacji międzyzakładowych, ich kompetencji i funkcjonowania stosuje się odpowiednie postanowienia odnoszące się do organizacji zakładowych”.

Zgodnie z nim w organizacji międzyzakładowej zwoływano ogólne zebranie delegatów, powoływano zarząd, prezydium, a także komisję rewizyjną. Na jej czele stał przewodniczący.

Jednak dopiero na jesieni 1981 r. opracowano w Regionie Mazowsze szczegółowy projekt zasad dla jego

oddziałów. Zgodnie z nimi oddziały stanowiły „agendy Związku” i stąd też same nie posiadały osobowości prawnej. Jednocześnie podkreślono, iż:

Dopiero na jesieni 1981 r. opracowano w Regionie Mazowsze szczegółowy projekt zasad dla jego oddziałów. Zgodnie z nimi oddziały stanowiły „agendy Związku” i stąd też same nie posiadały osobowości prawnej. Jednocześnie podkreślono, iż „władze oddziałów nie mają funkcji zwierzchnich w stosunku do komisji zakładowych”.

„władze oddziałów nie mają funkcji zwierzchnich w stosunku do komisji zakładowych”.

Zakładano, iż oddział można było tworzyć w miejscach, gdzie liczba członków sięgała ośmiu tysięcy, alternatywnie w miastach od 50 tys. mieszkańców. Zarazem dość szczegółowo w projekcie zasad wymieniano, do czego upoważniony miał być zarząd oddziału. Wymieniono dziesięć punktów, które koncentrowały się na działalności pomocowej oraz doradczej i zajmowania się sprawami socjalno-bytowymi związkowców. Uzupełniały je wskazania dotyczące zwalczania alkoholizmu, „popierania inicjatyw w zakresie usprawniania” wielu aspektów życia mieszkańców, monitorowania spraw BHP, a także opiniowania projektów i przepisów. Zobowiązywano oddziały do bieżącego informowania kierownictwa Regionu o podejmowanych działaniach. Działalność oddziałów finansowano z dotacji Regionu. Region utrzymywał też pracowników etatowych, o których lokalnie wnioskowano w celu wsparcia organizacyjnego.

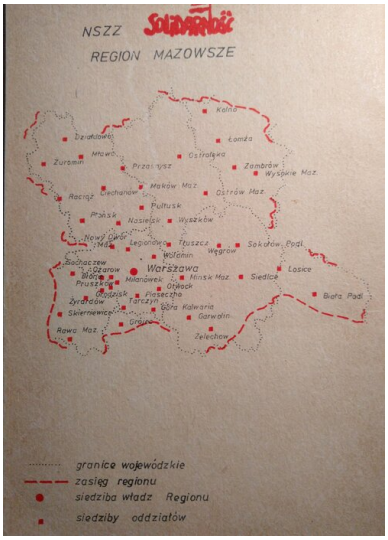

Oddziały Regionu Mazowsze

Gremia koordynacyjne w terenie

Formalno-teoretyczne założenia weryfikowało życie. Na ogół powołanie oddziału poprzedzała decyzja o utworzeniu gremium koordynacyjnego obejmującego przedstawicieli najważniejszych zakładów skupionych wokół lokalnego ośrodka, którymi były nie tylko miasta wojewódzkie, ale też mniejsze ośrodki (np. Żelechów, Raciąż). Grona koordynacyjne powoływano w różnym czasie, co było uwarunkowane m.in. możliwościami organizacyjnymi i mobilizacyjnymi poszczególnych ośrodków Regionu Mazowsze.

Zobowiązywano oddziały do bieżącego informowania kierownictwa Regionu o podejmowanych działaniach. Działalność oddziałów finansowano z dotacji Regionu. Region utrzymywał też pracowników etatowych, o których lokalnie wnioskowano w celu wsparcia organizacyjnego.

Co najmniej kilka oddziałów skupiało nie tylko poniżej ośmiu, ale nawet pięciu tysięcy członków. Lokalnie przyjmowano regulaminy ich funkcjonowania. Wedle zachowanego swoistego wzorca międzyzakładowa/oddziałowa organizacja związkowa skupiała KZ z miasta oraz wyznaczonych sąsiadujących gmin. Oddział wypełniał „funkcję organizatorsko-informacyjną".

Stanowił również reprezentację „interesów członków związku wobec władz miasta i województwa". Deklarowano jego finansowanie przez Region. Gremiami związanymi z oddziałem były Walne Zebranie Organizacji Zakładowych, Komisja Rewizyjna, Zarząd Oddziału, Prezydium Zarządu Oddziału. Do zarządu oddziału obok jego prezydium wchodziło po jednym przedstawicielu KZ.

Upoważnienia z Regionu i ich zakres

Władze oddziałów uprawomocniano w Regionie Mazowsze do działania w imieniu regionalnego kierownictwa „Solidarności" przy pomocy specjalnych upoważnień. Co ciekawe, nie posiadały one daty obowiązywania. Podpisywał je m.in. Mirosław Odorowski, sekretarz MKZ. Uprawniały one na ogół trzy osoby z kierownictwa oddziału do:

> „reprezentowania interesów członków naszego Związku podległych organizacyjnie Regionowi Mazowsze wobec władz i organów administracji i instytucji społecznych w mieście […] w sprawach: […]"

Dalej podawano listę 11 punktów dotyczących kwestii, które mogły być przedmiotem działania reprezentacji. Dotyczyły one szerokiego spektrum zagadnień począwszy od reprezentacji w rozmowach z dyrekcjami przedsiębiorstw czy władzami administracyjnymi (1), poprzez udzielanie pomocy związkowcom w przypadkach konfliktów z pracodawcami (2), samopomoc (3) aż po zwalczanie alkoholizmu (5). Wśród punktów obecne były też sprawy socjalne (4), bezpieczeństwa pracy (9). Uwzględniano w nich także sprawy mieszkaniowe (4), miejsc w placówkach wychowawczych (4). Brano także pod uwagę ogólnorozwojowe kierunki aktywności członków związku np. w sferze gospodarki, kultury czy oświaty (6). Zakładano również możliwość zgodnego z prawem współdziałania z „władzami i organami administracji państwowej" (8). Wreszcie przewidywano zaangażowanie związkowców w sprawy służby zdrowia (10), czy ustalania polityki zaopatrzeniowej oraz przepisów dotyczących „ludzi pracy" (11).

Niejasności strukturalne

Pomimo podejmowanych prób regulacji usytuowania oddziałów i ich zadań właściwie do końca działania

legalnej „Solidarności” nie brakowało w praktyce funkcjonowania oddziałów wątpliwości. Ryszard Juszkiewicz z Mławy postulował jeszcze w listopadzie 1981 r. „ustalenie relacji KZ–oddział–Region–KKP”.

Oddziały Związku w Regionie Mazowsze w latach 1980-1981 stały się de facto stałym elementem jego struktury, która objęła łącznie co najmniej 42 organizacje międzyzakładowe. Przejawiały one aktywność w różnych okresach i odmienną intensywnością na wielu polach w tym związkowym, interwencyjnym, a także pamięci historycznej.

Zwracał też uwagę, że w miasteczkach nie można robić „tego, co się chce”. Jednocześnie na spojrzenie władz Regionu rzutowało zapewne to, iż terenowe organizacje Regionu Mazowsze skupiały jedynie ok. 1/3 członków Związku. Stąd uwaga władz regionalnych skupiała się na Warszawie, gdzie ogniskowało się 2/3 z ok. 900 tys. członków związku w Regionie. Z ramienia prezydium Regionu Mazowsze oddziałami zajmował się początkowo Tadeusz Kłopotowski, a następnie Krzysztof Łypacewicz.

Oddziały Związku w Regionie Mazowsze w latach 1980-1981 stały się de facto stałym elementem jego struktury, która objęła łącznie co najmniej 42 organizacje międzyzakładowe. Przejawiały one aktywność w różnych okresach i odmienną intensywność na wielu polach w tym związkowym, interwencyjnym, a także pamięci historycznej. W ramach oddziałów prowadzono różnego rodzaju negocjacje z lokalnymi władzami administracyjnymi. Organizacje oddziałowe, szczególnie istotne dla lokalnych środowisk, wpływały w owym czasie na całokształt działań NSZZ „Solidarność” w Regionie Mazowsze.

COFNIJ SIĘ